

Nogle studier af migrerende Tidsfugle (*Cynthia cardui* (L.)) (Lepidoptera: Nymphalidae) på Skallingen i august 1980

MIKAEL MÜNSTER-SWENDSEN

Münster-Swendsen, M.: Studies on migrating Painted Ladies (*Cynthia cardui* (L.)) (Lepidoptera: Nymphalidae) on a peninsula of West-Denmark.

Ent. Meddr, 48: 9–10. Copenhagen, Denmark, 1980. ISSN 0013-8851.

Great numbers of the Painted Lady (*Cynthia cardui* (L.)) were arriving at the peninsula Skallingen, north of Esbjerg in Denmark, on 1 August 1980. It was a sunny day with little wind and direction of flight was northern along the beach and sand dunes. During the following days roughly 6,500 Painted Ladies were accumulated on the peninsula under changing weather conditions. Large numbers spent the nights in the crowns of a pine stand bordering the peninsula. During the first days of the migration the female-to-male ratio was about 3:1, whereas 8 days later roughly as many males as females were found. The former were then pale and worn – all indicating that males had a greater tendency to stay at the peninsula. Matings were observed, but no plants for oviposition were present at the peninsula. Accumulation of painted Ladies on the peninsula has earlier been observed.

Mikael Münster-Swendsen, Institut for Almen Zoologi, Universitetsparken 15, DK-2100 København Ø, Denmark.

Det er velkendt, at Tidsfuglen, *Cynthia cardui* (L.), foretager vandringer mod nord fra det centrale Afrika samt fra Sydeuropa (Williams, 1958), og at artens meget varierende forekomst i Danmark er baseret på indflyvninger sydfra. Ifølge Williams (1958) er der indicier for, at Tidsfuglen vandrer tilbage syd på hen på efteråret i Europa, mens dette ikke menes at være tilfældet for de amerikanske populationer af Tidsfugle (Johnson, 1969).

I 1979 var arten meget sparsomt repræsenteret i Nordsjælland, og i 1980 så jeg, trods mange indsamlingsture, det første eksemplar den 29. juli i Nordsjælland. Ved ankomst til Skallingen den 31. juli samt den efterfølgende dags formiddag var der ingen Tidsfugle at se. Den 1. august gik jeg klokken 14 (sommertid) på klitternes yderside imod Skallingens sydspids og observerede da en strøm af Tidsfugle i lav, men hastig flugt imod nord – afbrudt af hyppige måltider i Strandsennep-bloster. Skønsmæssigt var der ca. et individ for hver 20. meter, som fulgte det relativt smalle bælte med Strandsennep i forklitten. Ved ankomst til Skallingen-ende sås nu og da en Tidsfugl flyve i land, tilsyneladende efter at have passeret Fanø. Flyvehøjden over vandet var 2–3 meter og hastigheden stor, men ved an-

komst over land faldt flyvehøjden til omkring en halv meter. En tur gennem klitterne og langs disses bagside viste, at vandringer foregik i meget spredt »formation« og bredte sig over store dele af Skallingen. Vandringer, som var afbrudt af blomsterbesøg og derfor kan betegnes som en »sub-migration« (Nielsen, 1961), var i det hele taget betydeligt lettere at erkende langs forklit-zonen. I klitterne og umiddelbart bag disse sås ét eller flere individer for hver 20.–40. meter, mens individtætheden ude over marsken var betydeligt lavere (skønsmæssigt én per ha.). Dyrene var usædvanligt årvågne og ganske svære at fange. Alle indsamlede dyr var tillige meget pæne og hele.

Dagene før den 1. august havde gråvejre og byger, mens det den 1. august var varmt og solrigt med svag vestlig vind på Skallingen. Den følgende dag var det let skyet, varmt og med svag vind, mens de næstfølgende dage gav byger og stærk blæst fra nordvest. Alle disse dage forblev et stort antal Tidsfugle tilsyneladende »ophobede« på Skallingen. Abbott (1951) beskriver tilsvarende, hvorledes Tidsfuglen i Californien afbryder migrationen, når det er overskyet, og især hvis det også regner. Et forsigtigt skøn over det samlede antal, der opholdt sig på Skallingen i

disse dage – baseret på den skønnede middelfastand imellem påtrufne individer på forskellige lokaliteter på Skallingen – gav omkring 6.500 individer i alt.

I de følgende dage modtog jeg meldinger om, at Tidsselfugle sås stedse hyppigere i Nordsjælland og efterhånden var at se på de fleste Buddleia-buske. Tilsyneladende havde en østlig indflyvning også fundet sted. Vandringens retning er oftest nordvestlig, således som det også er fundet for de amerikanske populationer (Abbott, 1951).

Under Tidsselfuglenes ophold på Skallingen kunne man se, hvorledes de i blæst og regn søgte tilflugt i lavningers vegetation samt især i kronerne af plantagens fyrretræer. Endvidere samlede et større antal Tidsselfugle sig (skønsmæssigt 20–30 per ha.) henad klokken 17 (sommertid) på engene ud for Ho Plantage, hvor de fløj i alle retninger, ivrigt fouragerende i Rødkløverblomster, indtil de én efter én fløj imod plantagens fyrretræer. Her kunne man se, hvordan de nøje udsøgte sig en hvileplads, idet de gentagne gange nærmede sig de tætteste grene nedefra. Spredt i disse træer overnattede et stort antal Tidsselfugle, og under aftenens lyslokning på Skalling-laboratoriet blev de nærmeste individer »vækket« og tiltrukket af lyset – en reaktion, der er velkendt netop for migrerende dagsommerfugle. (Tidsselfuglen orienterer sig, ifølge Baker (1968), v. hj. af solen under sin retningsbestemte flugt, dog uden at kompensere for solens ændrede position i løbet af dagen).

Mens variationen i kropsstørrelsen hos de indfangne dyr var ganske ringe, så var vingelængden ret varierende (V. fra 27.0 til 34.5 mm), og mens individer fanget de første to dage efter indflyvningens start var pæne i farve og vingerand (V (gennemsnit) = 30.75 mm, S. E. = 0.33), så var individer fanget den 11. august – efter meget vekslende vejr – noget slidte og affarvede og virkede mindre (V (gennemsnit) = 30.38 mm, S. E. = 0.31). En nærmere undersøgelse viste, at mens kun 26% af de nys indfløjne dyr den 1. og 2. august var hanner, så var 44% af individerne taget den 11. august hanner (forskellen er dog ikke significant, idet $n = 54$ individer), og disse var net-

op de mest affløjne. Desværre melder litteraturen ikke noget om kønsfordelingen under Tidsselfuglens migrationer, men det kan altså her konstateres, at migrationen også indeholder hanner, dog sikkert færre end hunner, og at noget kunne tyde på, at hannerne i højere grad forblev på Skallingen, mens mange hunner migrerede videre nordpå. Ved tidligere lejligheder er det også konstateret, at større mængder Tidsselfugle har opholdt sig på Skallingen til trods for, at der ingen ynglemuligheder er til stede. Tidsselfugle i parring blev observeret nogle få gange på Skallingen i august 1980.

En gennemgang af informationer om indflyvning af Tidsselfugle (Buhl & Krake, 1967; Kaaber & Norgaard, 1963–74; Kaaber, 1975–80) viser, at indflyvningen, hvis den forekommer, falder i en forårsindflyvning i juni og/eller en sensommerindflyvning først i august. Store indflyvningsår var 1949, 1953, 1964, 1966, 1968, 1972, 1976, 1978 og 1980. Endvidere ses det, at mange træk har forløbet fra SØ mod NV, og at Skallingen optræder som vigtig lokalitet i flere af august-indflyvningerne. Det bemærkes tillige, at kraftige indflyvninger aldrig har optrådt to år i træk.

Litteratur

- Abbott, C. H., 1951: A quantitative study of the migration of the Painted Lady butterfly, *Vanessa cardui* L. – Ecology 32: 155–171.
- Baker, R. R., 1968: Sun orientation during migration in some British butterflies. – Proc. R. ent. Soc. Lond. (A) 43: 89–95.
- Buhl, O. & Krake, T., 1967: Storsommerfugle på den fynske øgruppe 1948–1966. København, 1967.
- Johnson, C. G., 1969: Migration and dispersal of insects by flight. London 1969.
- Kaaber, S., 1975–1980: Danske træksommerfugle fra 1974–78. – Flora og Fauna 81–86.
- Kaaber, S. & Norgaard, I. S., 1963–1974: Fund af storsommerfugle fra Danmark i 1962–1973. – Flora og Fauna 69–80.
- Nielsen, E. T., 1961: On the habits of the migratory butterfly *Ascia monuste* L. – Biol. Medd. Dan. Vid. Selsk. 23, 11: 1–81.
- Williams, C. B., 1958: Insect migration. London 1958.